

Warszawa, 24 października 2023 r.

**Opinia prawna w przedmiocie prowadzenia przewodów doktorskich i postępowań
w sprawie nadania stopnia doktora po wejściu w życie ustawy z dnia 28 lipca 2023 r.
o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw**

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest analiza prowadzenia przewodów doktorskich i postępowań w sprawie nadania stopnia doktora po wejściu w życie ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 775.), dalej jako: „KPA”;
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 Nr 78, poz. 483), dalej jako: „Konstytucja RP”;
3. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), dalej jako: „ustawa o stopniach”;
4. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.), dalej jako: „PSW”;
5. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich (Dz.U. 2017 poz. 1696), dalej jako: „rozporządzenie MNiSW”;
6. Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.), dalej jako: „PWPSWiN”;
7. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm. – dalej jako: PSWiN);
8. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672).

III. Analiza prawna

1. Uwagi ogólne

Na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw wprowadzone zostały zasadnicze zmiany dotyczące studiów

doktoranckich, tj. przedłużono termin prowadzenia przewodów doktorskich do 31.12.2024 r. i przedłużono termin wygaszenia studiów doktoranckich do 31.12.2024 r.

2. Studia doktoranckie

Zgodnie z art. 279 ust. 1 PWPSWiN (w brzmieniu po nowelizacji), studia doktoranckie rozpoczęte przed rokiem akademickim 2019/2020 prowadzi się na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do dnia **31 grudnia 2024 r.** Z uwzględnieniem tej daty można się również ubiegać o przedłużenie okresu odbywania studiów doktoranckich.

Jest to **termin graniczny**, do którego studia doktoranckie mogą być prowadzone, a po tej dacie ulegną wygaszeniu.

Stosownie do przepisów rozporządzenia MNiSW, maksymalny okres przedłużenia odbywania studiów doktoranckich wynosi **3 lata**. Kierownik studiów doktoranckich, na wniosek doktoranta, może bowiem przedłużyć okres odbywania studiów doktoranckich, zwalniając jednocześnie doktoranta z obowiązku uczestniczenia w zajęciach, w przypadku konieczności prowadzenia długotrwałych badań naukowych realizowanych w ramach tych studiów, łącznie nie dłużej niż o 2 lata (§7 ust. 1 rozporządzenia MNiSW). Ponadto istnieje możliwość przedłużenia okresu odbywania studiów doktoranckich w przypadku: 1) czasowej niezdolności do odbywania tych studiów spowodowanej chorobą, 2) konieczności sprawowania osobistej opieki nad chorym członkiem rodziny, 3) konieczności sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem do 4. roku życia lub dzieckiem posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności, 4) posiadania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności – łącznie nie dłużej niż o rok (ust. 2).

Co więcej, kierownik studiów doktoranckich, na wniosek doktoranta, może dodatkowo przedłużyć okres odbywania studiów doktoranckich o okres odpowiadający czasowi trwania urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego oraz urlopu rodzicielskiego, zwalniając jednocześnie doktoranta z obowiązku uczestniczenia w zajęciach (§7 ust. 3 rozporządzenia MNiSW).

Wobec powyższego trzeba podkreślić, że przepisy ww. rozporządzenia - mimo uchylonej podstawy prawnej - są w pełni skuteczne i są stosowane względem osób kształcących się na studiach doktoranckich. Wskazać zatem należy, że możliwość ubiegania się o przedłużenie studiów doktoranckich jest uprawnieniem doktoranta wynikającym z powszechnie obowiązującego prawa, jednak ma ono charakter fakultatywny. Udzielenie przedmiotowego przedłużenia jest bowiem zależne do spełnienia wymienionych w rozporządzeniu przesłanek oraz uznaniowej decyzji kierownika studiów doktoranckich, która powinna uwzględniać szereg okoliczności towarzyszących danej sprawie.

Jednak zostało wskazane wyżej - ww. przedłużenia mogą być jednak wykorzystywane z uwzględnieniem ww. ustawowego terminu wygaszenia studiów doktoranckich, jaki przypada

na 31.12.2024 r. Podkreślić trzeba, że przedłużenie terminu prowadzenia studiów doktoranckich nie oznacza automatycznego ich przedłużenia w przypadku wszystkich doktorantów, bowiem maksymalny limit „przedłużeń” wyznaczają przepisy rozporządzenia. Przykładowo zatem, jeśli dana osoba wykorzystwała już wszystkie dopuszczalne przedłużenia studiów doktoranckich, to mimo wydłużenia terminu ich prowadzenia – nie będzie mogła przedłużyć studiów o dalsze okresy.

Należy dodatkowo pamiętać, że w obecnym stanie prawnym **ukończenie studiów doktoranckich powiązane jest z uzyskaniem stopnia doktora w czasie ich trwania.** Stosownie do art. 2 ust. 1 pkt 10 PSW - studia trzeciego stopnia to studia doktoranckie, prowadzone przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej utworzony na podstawie odrębnych przepisów, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje drugiego stopnia, kończące się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia.

Co za tym idzie, stopień doktora można uzyskać w ramach studiów doktoranckich (co prowadzi do ich ukończenia) bądź poza nimi (w razie skreślenia z listy doktorantów). Kwestia ta ma kluczowe znaczenie w szczególności wobec ewentualnej konieczności poniesienia opłat za prowadzone postępowanie awansu naukowego na stopień doktora (zob. pkt 3 i 4)

3. Przewody doktorskie

Warto przypomnieć, że w obecnym stanie prawnym istnieją dwa tryby, w ramach których możliwe jest nadanie stopnia doktora, tj. tryb przewodu doktorskiego oraz tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Przewód doktorski - jest szczególnym rodzajem postępowania administracyjnego (H. Izdebski, J. M. Zieliński [w:] H. Izdebski, J. M. Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*, wyd. II, Warszawa 2015, art. 11). W aktualnym stanie prawnym nie wszczyna się już przewodów doktorskich w oparciu o przepisy ustawy o stopniach - te mogły być bowiem wszczynane wyłącznie do 30 kwietnia 2019 r. Z kolei **trwające przewody doktorskie mogą być kontynuowane do ich zakończenia, jednak nie później niż do dnia 31 grudnia 2024 r.**, co zostało uchwalone na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672).

Niemniej należy mieć na względzie, że ww. przepis rangi ustawowej wyznacza jedynie datę graniczną prowadzenia przewodów doktorskich, po której wszystkie wszczęte przewody ulegną z mocy prawa zakończeniu bądź umorzeniu. Z regulacji tej nie wynika jednak obowiązek prowadzenia przedmiotowych postępowań aż do tego czasu. Podmioty doktoryzujące mogą - w ramach przysługującej im konstytucyjnie zagwarantowanej autonomii - regulować przebieg trwających procedur, w tym wyznaczać konkretne terminy na poszczególne czynności – zarówno te wpisujące się w formalny katalog czynności przewodu

doktorskiego, jak i czynności techniczne wchodzące w jego skład. Zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 1-5 ustawy o stopniach, czynności przewodu doktorskiego kończą się uchwałami rady jednostki organizacyjnej w przedmiocie:

1. wszczęcia przewodu doktorskiego i wyznaczenia promotora, a także promotora pomocniczego, w przypadku jego udziału w przewodzie;
2. wyznaczenia recenzentów;
3. przyjęcia rozprawy doktorskiej i dopuszczenia jej do publicznej obrony;
4. przyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej;
5. nadania stopnia doktora.

Jak wskazano w piśmie Ministerstwa Edukacji i Nauki z dnia 23 sierpnia 2021 r. id 1541661: *Sam fakt złożenia rozprawy doktorskiej przez kandydata w postępowaniu prowadzonym na podstawie poprzednich przepisów jest czynnością „techniczną” i nie stanowi formalnego etapu procedury. (...) Przepisy powszechnie obowiązujące nie odnoszą się do kwestii obligatoryjnego terminu przedłożenia promotorowi rozprawy doktorskiej przez kandydata. Przyjąć należy, że może ona stanowić przedmiot regulacji wewnętrznie obowiązujących. Powyższą interpretację wzmacnia brzmienie art. 14 ust. 4 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, zgodnie z którym jeżeli osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora w wyznaczonym terminie nie przedstawi rozprawy doktorskiej, organ przeprowadzający przewód doktorski może podjąć uchwałę o jego zamknięciu. (...) W świetle przywołanego art. 14 ust. 4 ustawy podmioty doktoryzujące są uprawnione do określenia terminu przedstawienia przez doktoranta rozprawy doktorskiej.*

Jednakże Krajowa Reprezentacja Doktorantów stoi na stanowisku, iż zasadnym i korzystnym działaniem jest uwzględnianie przez podmioty doktoryzujące w ramach uchwalanych regulacji wewnętrznych możliwości prowadzenia przewodów doktorskich do 31.12.2024 r.

Ponadto należy wskazać, iż procedura awansowa w postaci przewodu doktorskiego prowadzona na podstawie przepisów ustawy o stopniach kończy się uchwałą rady właściwej jednostki organizacyjnej w przedmiocie nadania bądź odmowy nadania stopnia doktora. Uchwała ta kończy postępowanie w I instancji. Jednakże osoba ubiegająca się o nadanie stopnia doktora lub doktora habilitowanego może wnieść od uchwał, o których mowa w art. 14 ust. 2 i art. 18a ust. 11, jeżeli są one odmowne (w tym odmowy nadania stopnia doktora), odwołanie do Centralnej Komisji (obecnie: Rady Doskonałości Naukowej) za pośrednictwem właściwej rady w terminie miesiąca od dnia doręczenia uchwały wraz z uzasadnieniem (art. 21 ust. 1 zd. 1 ustawy o stopniach). Co za tym idzie, jeśli do 31.12.2024 r. uchwała w przedmiocie nadania bądź odmowy nadania stopnia doktora nie zostanie wydana to przewód taki ulegnie umorzeniu. Jeśli jednak uchwała taka zostanie wydana, ale zostanie złożone względem niej odwołanie - to w takim wypadku postępowanie odwoławcze nie zostanie umorzone.

Odnosnie do odpłatności za przewód doktorski - zob. Opinia prawna Rzecznika Praw Doktoranta KRD w przedmiocie odpłatności za przewód doktorski (dostępna na prawadoktoranta.pl).

4. Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora

Stosownie do przepisów ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (PSWiN) osoby, które ubiegają się o nadanie stopnia doktora w trybie przewidzianym w przepisach wspomnianego aktu, tj. w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora **nie są związane żadnym terminem granicznym** na wszczęcie i zakończenie rzeczony procedury. Jest to zatem znacząca różnica w porównaniu do przewodów doktorskich prowadzonych w tzw. starym trybie. Przewody te - zgodnie z przyjętą nowelizacją - mogą być prowadzone wyłącznie do 31.12.2024 r., a po tej dacie będą one zakańczane bądź umarzone. Takie ograniczenie czasowe w przypadku postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie występuje. W myśl art. 179 ust. 7 PWPSWiN – w przypadku osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w PSWiN postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora wszczyna złożenie wniosku o wyznaczenie promotora lub promotorów. W istocie należy jednak mieć na względzie, że w obecnym stanie prawnym ukończenie studiów doktoranckich powiązane jest z uzyskaniem stopnia doktora w czasie ich trwania. Nie oznacza to jednak, że prowadzone postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora po skreśleniu z listy uczestników studiów doktoranckich zostanie umorzone, gdyż mechanizm taki nie został przez ustawodawcę przewidziany. Nie jest to również przeszkoda dla wszczęcia postępowania po tej dacie. Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora oraz studia doktoranckie – choć są to kwestie niewątpliwie ze sobą powiązane – stanowią zagadnienia odrębne. Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora jest wszak swoistym postępowaniem administracyjnym, natomiast studia doktoranckie stanowią wygaszaną formułę kształcenia doktorantów, zastępowaną obecnie przez szkoły doktorskie. Odnosząc się zaś do kwestii ustalania dat granicznych na zakończenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w przepisach wewnętrznych uczelni, to warto na początku przypomnieć, że ustawa PSWiN ma charakter regulacji ramowej, której specyfika polega na tym, że uczelniom, w tym podmiotom prowadzącym kształcenie doktorantów przyznana została stosunkowo duża swoboda w kształtowaniu swoich wewnętrznych regulacji. Swoboda ta ma swoje korzenie w przepisach ustawy zasadniczej. Na mocy art. 70 ust. 5 Konstytucji RP zapewniona została autonomia szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie. Wskazana ustawa – obecnie obowiązująca PSWiN - w art. 3 określa autonomię uczelni jako podstawę systemu szkolnictwa wyższego i nauki. W rezultacie stwierdzić trzeba, że określenie terminu, w którym powinno nastąpić zakończenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora teoretycznie jest dopuszczalne jako wpisujące się w zasadę autonomii szkół wyższych. Jednakże należy zaznaczyć, iż niemożliwe jest precyzyjne oszacowanie czasu trwania

postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, jak również przewidzenie wszystkich okoliczności powodujących jego ewentualne wydłużenie. Pomimo iż przepisy PSWiN wyznaczają terminy na wykonanie poszczególnych czynności, np. na sporządzenie recenzji rozprawy doktorskiej (art. 190 ust. 3 PSWiN), to terminy te jednak - jak na gruncie tego przykładu - mają niejednokrotnie charakter instrukcyjny, co oznacza że za ich naruszenie nie przewiduje się sankcji (M. Pyter (w:) A. Balicki, M. Pyter, B. Zięba, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis.). W konsekwencji - z różnych przyczyn - terminy te mogą zostać przekroczone, a co za tym idzie samo postępowanie również ulegnie przedłużeniu. Dlatego też wyznaczanie sztywnych terminów na zakończenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora trzeba uznać za niezasadne i nieodpowiadające specyfice postępowania w przedmiocie awansu naukowego, do którego odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy regulujące procedurę administracyjną (tj. KPA). Zgodnie z art. 35 § 3 KPA załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej - nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania. Jednakże z mocy art. 35 § 5 KPA do terminów określonych w przepisach poprzedzających nie wlicza się m.in. terminów przewidzianych w przepisach prawa dla dokonania określonych czynności i okresów zawieszenia postępowania. Oznacza to, że do terminu jedno/dwumiesięcznego na załatwienie sprawy nie wlicza się dwóch miesięcy na sporządzenie recenzji (art. 190 ust. 3 PSWiN.). Co jednak istotne, w praktyce postępowania w sprawie nadania stopnia doktora trwają zdecydowanie dłużej niż wskazano w przepisach KPA. Ponadto w przypadku, gdyby w przepisach wewnętrznych taki termin został określony jako obowiązujący doktoranta warunek nadania stopnia - to można by tu rozważać jego ewentualną sprzeczność z fundamentalną zasadą polskiego porządku prawnego, jaką jest zasada *impossibilia nemo obligatur*, będąca podwaliną zasady praworządności (art. 7 Konstytucji RP). Na to, że warunek niemożliwy do spełnienia nie wiąże strony, zwraca uwagę bogate orzecznictwo sądów administracyjnych (zob. np. postanowienie NSA z 15.11.2019 r., II OZ 1032/19, LEX nr 2744116, wyrok WSA w Poznaniu z 23.08.2018 r., IV SA/Po 578/18, LEX nr 2549078). Trzeba mieć bowiem na względzie, iż kandydat do stopnia doktora po wszczęciu postępowania, tj. po złożeniu wniosku o wyznaczenie promotora i złożeniu gotowej rozprawy doktorskiej nie ma de facto wpływu na przebieg i czas trwania postępowania awansowego. Również zatem z tego względu wyznaczanie terminu zakończenia postępowania nie jest zasadne. W rezultacie trzeba uznać, że – także w przypadku ewentualnego określenia takiego terminu - jego przekroczenie nie powinno wiązać się z negatywnymi skutkami dla kandydatów do stopnia doktora.

Odnośnie do kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora zob. 1) Opinia prawna w przedmiocie kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia; 2) Opinia prawna w przedmiocie kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w świetle nowelizacji

wprowadzonej na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw doktora – dostępne na stronie prawadoktoranta.pl

IV. Wnioski

1. Wszczęte przewody doktorskie prowadzone na podstawie ustawy o stopniach mogą być kontynuowane do ich zakończenia, jednak nie później niż do dnia 31 grudnia 2024 r. Jest to jednak data graniczna prowadzenia przewodów doktorskich, po której wszystkie wszczęte przewody ulegną z mocy prawa zakończeniu bądź umorzeniu. Z regulacji tej nie wynika obowiązek prowadzenia przedmiotowych postępowań aż do tego czasu.
2. Krajowa Reprezentacja Doktorantów stoi na stanowisku, iż zasadnym i korzystnym działaniem jest uwzględnianie przez podmioty doktoryzujące w ramach uchwalanych regulacji wewnętrznych możliwości prowadzenia przewodów doktorskich do 31.12.2024 r.
3. Osoby, które ubiegają się o nadanie stopnia doktora w oparciu o przepisy ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (PSWiN) tj. w ramach postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie są związane żadnym terminem granicznym na wszczęcie i zakończenie rzeczonyj procedury.
4. W obecnym stanie prawnym zakończenie studiów doktoranckich powiązane jest z uzyskaniem stopnia doktora w czasie ich trwania. Studia te prowadzi się maksymalnie do 31.12.2024 r. – z uwzględnieniem tej daty, jak również limitów przedłużeń wskazanych w rozporządzeniu MNiSW można ubiegać się o przedłużenie okresu odbywania studiów doktoranckich.

Niniejsza opinia posiada walor doradczo-informacyjny, nie ma natomiast charakteru wiążącej wykładni prawa. Wyraża ona stanowisko Krajowej Reprezentacji Doktorantów, będącej ogólnopolskim przedstawicielem i wyrazicielem woli środowiska doktorantów oraz Rzecznika Praw Doktoranta stojącego na straży praw doktorantów.

Akceptował:
r.pr. Wojciech Kielbasiński
Rzecznik Praw Doktoranta KRD

Opracowała:
apl. radc. Barbara Pietrzyk-Tobiasz
Przewodnicząca Zespołu
Rzecznika Praw Doktoranta KRD